

Formaal ligeledes at føre Børnene videre. Det viser sig ogsaa, at, hvor der i Kjøbstæderne findes Realskoler, sende ikke saa Gaardmænd deres Sønner til Byen for at lade dem oplære der. Endelig skal jeg nævne i Rækken af saadanne Vidnesbyrd de nu temmelig talrige Følgehøjskoler. Det er jo umiskjendeligt, at det er en Trang til en bedre Undervisning, der har fremkaldt disse Højskoler, og Antallet af dem, der nu beløbe sig til henimod 70, vidner ogsaa noksom i den Retning. Højskolerne satte sig, som bekjendt, i Almindelighed det Formaal at oplyse. Nogle af Højskolerne forbinde derved særlige Opgaver. En Højskole uddanner f. Ex. Vinterlærere, andre Højskoler lægge sig særlig efter Landbrug og Hævedbrug, en Højskole har endog stillet sig blandt sine Formaal det, at forberede unge Mennesker, som i en noget fremrykket Alder ønske at studere, til at afgaa til Universitetet. Formaalene, som stilles, ere altsaa forskellige paa de forskellige Steder; men ser man næriere efter, hvorledes man søger at gennemføre Maalet, da viser der sig to forskellige Veie som Hovedretninger i den Henseende. Man kan betegne Højskolerne derefter som Kundskabsskoler og som Vækkelses-skoler; naturligvis forbindes begge Formaal til Dels i flere af Skolerne. Kundskabsskolerne ere mer eller mindre ligefrem Fortættelses-skoler, saaledes at de begynde deres Virksomhed der, hvor Almueskolen har sluppet; der bruges altsaa Lærebøger, der examineres, ved Siden af at der leilighedsvis holdes Foredrag. Vækkelses-skolerne stille derimod Formaal et meget forskjelligt derfra. I de rene Vækkelses-skoler bruges ingen Lærebøger, der er altsaa heller ikke Tale om nogen Examination, om end der er Tale om forskellige Øvelser, men Hovedvægten lægges paa Foredrag, paa vækkende Foredrag, der holdes for Eleverne. Men alle Højskolerne beklage sig over een Ting, og det er den, at de Disciple, de modtage, mangle den tilstrækkelige Forberedelse. Derved er det ikke muligt for Højskolerne i Virkeligheden at kunne løse den Opgave, som er stillet dem som Højskoler; thi dertil kræves nødvendigvis, at man maa kunne gjøre Regning paa et vist tilegnet Grundlag, paa hvilket der bygges videre. Mere end een Højskoleforstander har for mig forklaret, at det ikke er sjeldent, at Højskolerne modtage Elever, der kun nogenlunde kunne læse og næsten ikke skrive; hvad der saa arbeides videre paa de tilstedeværende Kundskaber, det bliver jo i Kundskabsskolerne i Virkeligheden begrændset til en ren Skolesag, ikke en Højskolesag. For Vækkelses-skolernes Vedkommende bliver det og maa det blive tvivlsomt, hvorledes de vækkende Foredrag opfattes, hvorvidt Forberedelsen hos Eleverne er saaledes, at de ere i Stand til fuldt at forstaa, tilegne sig og bringe med hjem, hvad der foredrages. Dogaa af Hensyn til Højskolerne, for at de kunne blive, hvad de efter deres Tanke skulle og bør være, vil det være

nødvendigt, at der tænkes paa en videregaaende Undervisning end den, som Almueskolen kan give, om ogsaa den bliver reformeret, saaledes som Lovforslagets § 4 har foreslaaet. De følgende Paragrafer indeholde derfor Bestemmelser om, at der skal kunne gives Tilskud navnlig af Sors Akademis Midler, naar man i en Kommune forener sig om at ville oprette i Forbindelse med en bestaaende Skole een eller maatte flere Klasser, hvori Undervisningen føres videre, føres udover den Tid, da Eleverne kunne antages at maatte udskrives af Almueskolen. Til saadanne Skoler, der maa understøttes af Amts- og Sognekommune, bør Staten kunne yde Tilskud, og det vil være ønskeligt, om man kunde faae mange af den Slags Skoler, simpelt hen Skoler, berejdede paa at føre Undervisningen videre og derved forberede den, der maatte ønske videregaaende Uddannelse, til at kunne benytte Højskolerne. Seg skal ikke dvele ved de enkelte Bestemmelser, som ere knyttede hertil. Seg skal kun antyde, at det selvsølgelig ogsaa maatte være tilladt, at der, naar en Kommune forener sig med en privat Mand, som vil oprette en saadan Skole, og Kommunen understøtter denne, da ogsaa paa samme Maade fra Sors Akademis Side gives Tilskud dertil, og endelig at en Skole, som satte sig til Formaal at føre Børnene frem, til de kunne underkaste sig en Examen — en af de Examinere, som give Rettigheder — maatte kunne opnaa et forholdsvis større Tilskud. Det er, som sagt, i Hovedtrækkene Indholdet af §§ 4—13.

Det andet Punkt, jeg tillader mig at henlede Opmærksomheden paa, er Lærernes Vilkaar. At de ere knappe i mange Tilfælde, er jo en bekjendt Sag, og at de ere for knappe i ikke saa Tilfælde, er ogsaa en almindelig anerkjendt Sag. Lærernes Lønning er jo for Kjøbstadlærernes Vedkommende bestemt ved Loven af 8de Marts 1856, saaledes at Halvparten af de fast ansatte Lærere i Kjøbstæderne har 50 Edr. Byg og 600 Kr., den anden Halvpart 50 Edr. Byg og 300 Kr., og begge have de Andel i Skolepenge og i Alderstillaag efter samme Lovs § 10. Her er nu klare og rene Bestemmelser, som man med Lethed kan overskue. Det er dog tilladt at foretage Afvigelse derfra indenfor visse Grændser; det er en bekjendt Sag. Med Hensyn til Landet indeholdes Bestemmelserne i Anordningen for Almueskolevesenet paa Landet af 29de Juli 1814 § 55, hvor Lønningerne til Lærerne bestemmes til 6 Edr. Rug, 35 Edr. Byg, fri Bolig, Skolelod, Brændsel og Jourage, hvortil efter Loven af 1856 komme Skolepenge og Alderstillaag efter den nylig citerede Paragraf. Men saa findes der i bemeldte Anordning den Bestemmelse, at det skulde være Rancelliet tilladt at sætte Lønningerne noget højere eller noget lavere, og at Bestemmelsernes Gjennemførelse skulde udsættes, indtil Degnevaldene vare nedlagte. Det sidste er nu flet for længe siden, men derimod ere